

1. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: монографія / Л. О. Лігоненко. – К. : КНТЕУ, 2004. – 580 с.
2. Сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua>
3. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затв. наказом Міністерства економіки України 26.10.2010 р. №1361 // Українська інвестиційна газета. – 2010. – №73. – С. 15–22.
4. Управлінський аналіз : навч. посібн. / [Бойко О. В., Василик Н. М., Вахович І. М. та ін] ; за заг. ред. д.е.н., проф. З. В. Герасимчук. – Луцьк : «Вежа», 2013. – 998 с.
5. Коротков. Э. М. Антикризисное управление : учеб. для вузов по экон. спец. / Э. М. Коротков, А. А. Беляев, Д. В. Валовой и др. ; Гос. ун-т упр. – М. : ИНФРАМ, 2002. – 432 с.
6. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / Р. С. Сайфулин, А. Д. Шеремет. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 176 с.

УДК 339.976.2

Божидарнік Т. В., д.е.н., професор
Луцький національний технічний університет,
Колтунович О. С., к.е.н., наук. співробітник
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» НААНУ

ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОКРЕМИХ СЕКТОРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті розглянуті особливості інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів національної економіки в умовах поглиблення процесів регіональної економічної інтеграції. Сформовано інституційні підходи щодо апроксимації європейського законодавства у вітчизняну практику у сфері інноваційної діяльності. Проаналізовано сучасний стан і показники результативності інноваційного розвитку окремих секторів економіки України. Визначено пріоритетні напрями щодо модернізації та інноваційного розвитку окремих секторів економіки в рамках імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Ключові слова: інноваційно-технологічна модернізація, інституційне забезпечення, європейська інтеграція.

Bozhydarnik T., Koltunovych O.

INNOVATIVE-TECHNOLOGICAL MODERNIZATION OF SEPARATE SECTORS OF THE NATIONAL ECONOMY IN CONDITIONS OF DEEPENING OF INTEGRATION PROCESSES

In the article features of innovation and technological modernization of separate sectors of the national economy in the conditions of deepening of regional economic integration processes are considered. Institutional approaches to approximation of European legislation in domestic practice in the field of innovation activity have been formed. The present state and indicators of the effectiveness of innovative development of separate sectors of the Ukrainian economy are analyzed. The priority directions concerning modernization and innovative development of separate sectors of the economy in the framework of the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union are determined.

For the period 2014–2018, despite the declared implementation of 400 technical regulations and standards of the EU only in the agroindustrial complex and 144 reforms, the Ukrainian economy has not become closer and has not increased the level of global competitiveness, including economic entities in Ukraine. The main problem within the framework of convergence of domestic and European legislation is the lack of a clearly defined institutional environment for activating / stimulating the processes of innovation and technological modernization of certain sectors of the national economy.

Issues of innovative development of the national economy are widely covered in the works of domestic scientists. However, in conditions of deepening of integration processes, Ukraine needs fundamentally new mechanisms and tools for innovation and technological modernization of certain sectors of the national economy.

The solution of the urgent problems concerning the modernization of the innovation development of certain sectors of the national economy requires structural changes, in particular, the intensification of innovation and technological modernization under the influence of high competition, which is intensified in the conditions of implementation of regional integration processes that determine the efficiency and competitiveness of the national economy, its ability to function and respond the challenges of global competition, primarily in foreign markets.

As a result of the change in the vector of Ukraine's economic integration, with the strengthening of the integration consequences and the implementation of the Association Agreement with the European Union in the area of free trade, the issue of institutional transformation and activation of the processes of innovation and technological modernization of certain sectors of the national economy are being updated. Given the low level of competitiveness, the real sector of the national economy, in particular industry, agro-industrial complex and housing and communal services, requires effective mechanisms for the introduction of new technical regulations and EU standards.

Therefore, the purpose of the article is to form the institutional basis for innovation and technological modernization of certain sectors of the national economy in conditions of deepening of regional integration processes.

Key words: innovation and technological modernization, institutional support, European integration.

Божидарник Т. В., Колтунович А. С.

ИННОВАЦИОННО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ МОДЕРНИЗАЦИЯ ОТДЕЛЬНЫХ СЕКТОРОВ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ УГЛУБЛЕНИЯ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

В статье рассмотрены особенности инновационно-технологической модернизации отдельных секторов национальной экономики в условиях углубления процессов региональной экономической интеграции. Сформированы институциональные подходы к аппроксимации европейского законодательства в отечественную практику в сфере инновационной деятельности. Проанализировано современное состояние и показатели результативности инновационного развития отдельных секторов экономики Украины. Определены приоритетные направления по модернизации и инновационного развития отдельных секторов экономики в рамках имплементации Соглашения об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом.

Ключевые слова: инновационно-технологическая модернизация, институциональное обеспечение, европейская интеграция.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. У 2014 році було підписано і ратифіковано Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [1, с. 1]. З поміж іншого Угода передбачає запровадження умов щодо посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, як це визначено у Розділі IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею»), та підтримку зусилля України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС.

Однак, за період 2014–2018 років, попри задекларовану імплементацію 400 технічних регламентів і стандартів ЄС тільки у АПК та 144 реформи, економіка України так і не стала ближчою та не підвищила рівень глобальної конкурентоспроможності, у

тому числі, суб'єктів господарської діяльності в Україні. Головною проблемою в рамках конвергенції вітчизняного та європейського законодавства є відсутність чітко визначеного інституційного середовища щодо активізації/стимулювання процесів інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів національної економіки.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання інноваційного розвитку національної економіки широко висвітлені у працях вітчизняних вчених. О. Амоша, Б. Буркинський, В. Гесць, Б. Гриньов, А. Наумовець, В. Семиноженко та ін. запропонували стратегічні напрями з модернізації та інноваційного розвитку України. Однак, в умовах поглиблення інтеграційних процесів Україна потребує принципово нових механізмів та інструментів щодо інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів національної економіки.

Цілі статті: формування інституційного базису інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів національної економіки в умовах поглиблення регіональних інтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Щодо ефективності упровадження технічних регламентів та стандартів ЄС, а також упровадження інноваційних технологій, найбільш повною мірою відображені у даних Державної служби статистики України, згідно з якими упродовж 2017 року наукові дослідження і розробки в Україні виконували 963 організації, 45,8% з яких відносилися до державного сектору економіки, 39,0% – підприємницького, 15,2% – вищої освіти. При цьому, на підприємствах та в організаціях, які здійснювали НДР, кількість виконавців таких робіт на кінець 2017 року становила 94,3 тис. осіб (з урахуванням сумісників та осіб, які працюють за договорами цивільно-правового характеру), з яких 63,0% – дослідники, 9,7% – техніки, 27,3% – допоміжний персонал [2, с. 1].

Натомість, частка виконавців НДР за відповідний період (дослідників, техніків і допоміжного персоналу) у загальній кількості зайнятого населення становила 0,58%, у тому числі дослідників – 0,37%. Для прикладу, за даними Статистичної служби Європейського Союзу «Євростат», у попередні роки найвищою ця

частка була у Фінляндії (3,21% і 2,35%), Австрії (3,10% і 1,92%) та Швеції (2,97% і 2,33%); найнижчою – у Румунії (0,53% і 0,33%), Кіпрі (0,83% і 0,61%), Польщі (1,0% і 0,75%) та Болгарії (1,0% і 0,65%) [4 с. 1].

Варто відмітити, що у 2017 році загальний обсяг витрат на виконання НДР власними силами організацій становив 13379,3 млн грн (рис. 1), у тому числі витрати на оплату праці – 7152,9 млн грн, інші поточні витрати – 5444,6 млн грн, капітальні витрати – 781,8 млн грн, з них витрати на придбання устаткування – 659,1 млн грн [2, с. 1]. За попередніми розрахунками, питома вага загального обсягу витрат у ВВП становила 0,45%, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,16%.

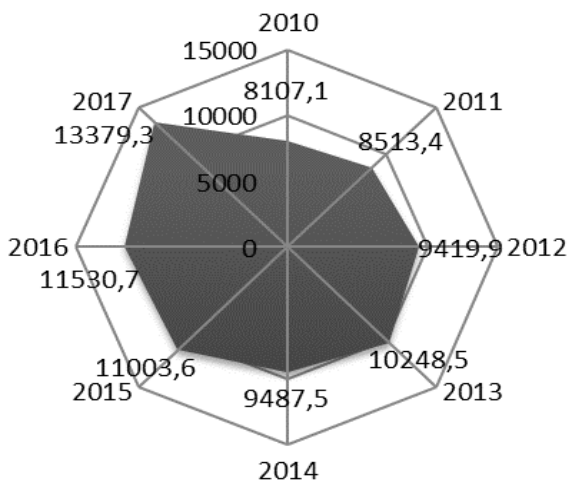

Рис. 1. Витрати на виконання наукових досліджень і розробок за 2010–2017 рр., млн грн
Примітка. Розроблено за даними Державної служби статистики України

За даними 2016 року, частка обсягу витрат на НДР у ВВП країн ЄС-28 у середньому становила 2,03%. Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у Швеції – 3,25%, Австрії – 3,09%, Німеччині – 2,94%, Данії – 2,87%, Фінляндії – 2,75%, Бельгії – 2,49%, Франції – 2,25%; меншою – у Македонії, Латвії, Румунії, Кіпрі та Мальті (від 0,43% до 0,61%) [4, с. 1].

У 2017 року 21,9% загального обсягу витрат були спрямовані на виконання фундаментальних наукових досліджень, які на 92,4% профінансовано за рахунок коштів бюджету. Частка витрат на виконання прикладних наукових досліджень становила 23,6%, які на 51,5% фінансувалися за рахунок коштів бюджету та 27,6% – за рахунок коштів організацій підприємницького сектору. На виконання науково-технічних (експериментальних) розробок спрямовано 54,5% загального обсягу витрат, які на 40,3% профінансовані іноземними фірмами, 28,7% – організаціями підприємницького сектору і 14,3% – за рахунок власних коштів. Майже половина обсягу витрат, направлено на виконання фундаментальних наукових досліджень, припадала на галузь природничих наук, 25,5% – технічних, 9,4% – сільськогосподарських. На виконання прикладних наукових досліджень спрямовано 44,3% витрат галузі технічних наук, 20,4% – природничих, 12,3% – сільськогосподарських. Більша частина (87,7%) витрат на виконання науково-технічних (експериментальних) розробок припадає на галузь технічних наук [2, с. 1].

Згідно з офіційними даними Державної служби статистики України у 2017 році інноваційною діяльністю займалося лише 16,2% із загальної кількості промислових підприємств із середньою кількістю працівників 50 осіб і більше (рис. 2).

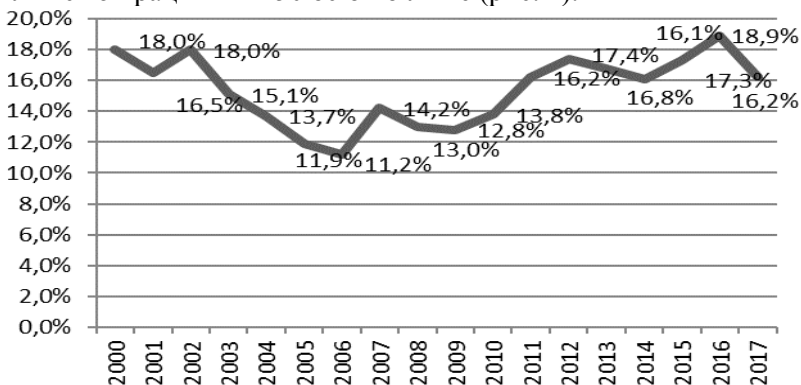

Рис. 2. Питома вага підприємств, що займалися інноваціями за 2000–2017 рр., %

Примітка. Розроблено за даними Державної служби статистики України

На інновації підприємства витратили близько 9,1 млрд грн, у т.ч. на придбання машин, обладнання і програмного забезпечення – 5,9 млрд грн (64,7% загального обсягу інноваційних витрат), на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 2,2 млрд грн (23,8%), на придбання інших зовнішніх знань (придбання нових технологій) – 21,8 млн грн (0,2%) [3, с. 1].

Основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств – 7704,1 млн грн. Обсяг коштів вітчизняних та іноземних інвесторів становив 380,9 млн грн, кредитів – 594,5 млн грн, державного і місцевих бюджетів – 322,9 млн грн. Загалом, впродовж 2017 року інновації впроваджували 88,5% підприємств, які займалися інноваційною діяльністю, з них інноваційні види продукції – 53,3%, нові технологічні процеси – 67,9% [3, с. 1]. Однак, питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової за підсумками 2017 року склала лише 0,7% (рис. 3).

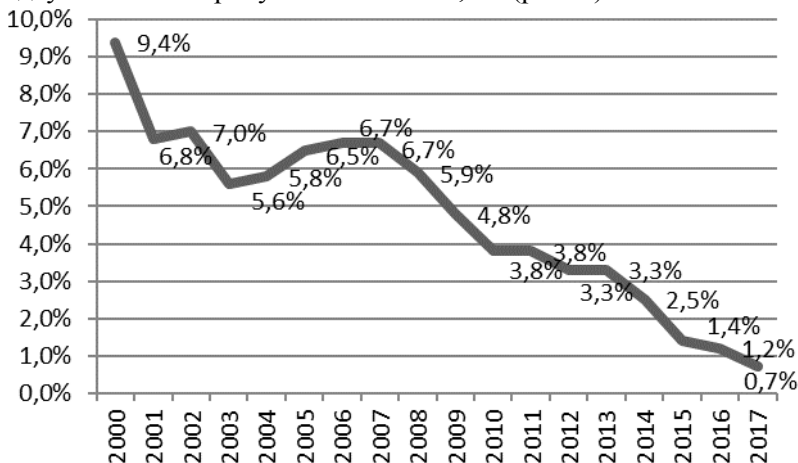

Рис. 3. Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, 2000–2017 рр., %

Примітка. Розроблено за даними Державної служби статистики України

Загалом у 2017 році 59,3% підприємств, які здійснювали інноваційну діяльність, реалізували інноваційної продукції на 17,7 млрд грн. Серед таких підприємств 39,8% експортували її на

5,5 млрд грн. Майже кожне четверте підприємство реалізовувало нову для ринку продукцію, обсяг якої становив 4,5 млрд грн (на експорт – 41,5%). Значна кількість підприємств (83,8%) реалізувала продукції, що була новою виключно для підприємства, на 13,2 млрд грн (27,7% поставок такої продукції було за кордон) [3, с. 1]. Загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність в Україні за підсумками минулого року становив 9117,5 млн грн (рис. 4).

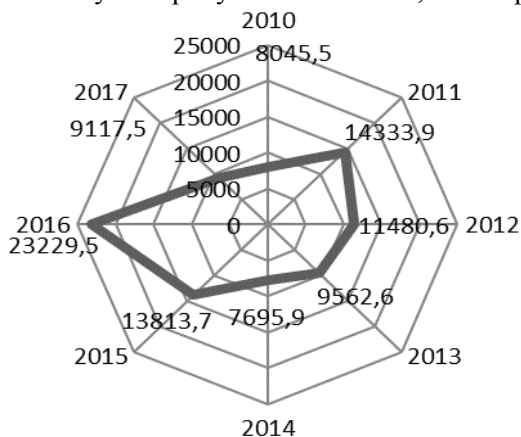

Рис. 4. Загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність в Україні за 2010–2017 рр., млн грн

Примітка. Розроблено за даними Державної служби статистики України

Упродовж 2014–2016 років питома вага інноваційно активних підприємств становила 18,4%. Із загальної кількості обстежених підприємств 5,0% займалися технологічними інноваціями (продуктові та/або процесові), 6,6% – нетехнологічними (організаційні та/або маркетингові), 6,8% – технологічними та нетехнологічними інноваціями. За даними обстеження 2014–2016 років, найвищий рівень інноваційної активності спостерігався серед підприємств у сфері інформації та телекомунікації (22,1%) і переробної промисловості (22,0%). Більшість інноваційно активних промислових підприємств поряд з технологічними запроваджували нетехнологічні інновації [5, с. 1].

Низький рівень витрат на фінансування процесів модернізації та упровадження інновацій призвели до низького рівня конку-

рентоспроможності. В результаті Україна у 2018 році посіла 43 місце із 126 країн світу у «Глобальному рейтингу інновацій» (Global Innovation Index) [6, с. 23]. За результати свого щорічного дослідження інноваційності економік країн світу за 2017 рік (Bloomberg Innovation Index) Україна посідає 46 позицію із 50 країн представлених у рейтингу [7, с. 1]. Як наслідок, Україна посідає 81 місце з 137 країн у щорічному Глобальному рейтингу конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (The Global Competitiveness Index 2017–2018) [9, с. 1].

Як показує проведений аналіз, в результаті зміни вектору економічної інтеграції України, на фоні посилення інтеграційних наслідків та імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом в частині зони вільної торгівлі, актуалізується питання інституціональних трансформацій і активізації процесів інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів національної економіки. Зважаючи на низький рівень конкурентоспроможності, реальний сектор національної економіки, насамперед промисловість, агропромисловий комплекс і житлово-комунальне господарство, потребує дієвих механізмів запровадження нових технічних регламентів і стандартів ЄС.

На сьогодні в Україні на національному рівні необхідно сформувати інституційні передумови інноваційно-технологічної модернізації та апроксимації відповідного досвіду Європейського Союзу у вітчизняну практику. В умовах євроінтеграції серед стратегічних пріоритетів інноваційно-технологічної модернізації окремих сегментів національної економіки варто виокремити [9, с. 41]:

- розроблення і прийняття Інноваційного кодексу України;
- запровадження фіскальних механізмів з підтримки інноваційної діяльності шляхом внесення відповідних змін до Податкового та Митного кодексів України;
- забезпечення довгострокового фінансового супроводу проєктів за рахунок створення цільових фондів та програм шляхом внесення відповідних змін до Бюджетного кодексу України;
- запровадження механізмів кластеризації у високотехнологічних секторах промисловості України та інших елементів інноваційної інфраструктури та ін.

Висновки. Розв'язання нагальних проблем щодо модернізації інноваційного розвитку окремих секторів національної економіки потребує структурних змін, зокрема інтенсифікації інноваційно-технологічної модернізації під впливом високої конкуренції, що посилюється в умовах реалізації регіональних інтеграційних процесів, що визначають ефективність і конкурентоспроможність національної економіки, її здатність функціонувати і відповідати викликам глобальної конкурентної боротьби, у першу чергу на зовнішніх ринках.

Очевидно, що стимулювання процесу інноваційно-технологічної модернізації має забезпечуватися комплексом заходів, що включають адресну підтримку пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, створення сприятливого економічного клімату, стимулюючого зацікавленість у модернізації та впровадженні інноваційних технологій. Інноваційний шлях розвитку національної економіки за таких умов потребує створення системи взаємодії всіх учасників науково-інноваційної діяльності та механізмів її функціонування, адекватних поставленим цілям. Разом з тим пріоритети інноваційно-технологічної модернізації на загальнодержавному рівні повинні кореспондуватися з інтересами і потребами перспектив соціально-економічного розвитку різних регіонів України, при цьому враховуючи регіональні інноваційно-технологічні особливості територій [10, с. 10-11]. Також необхідно всіляко сприяти формуванню єдиного інноваційного простору з регіональними та секторальними кластерними структурами, особливо в умовах фінансово-бюджетної децентралізації.

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, і Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
2. Інформаційний бюлетень Державної служби статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm
3. Експрес випуск Державної служби статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Звіт Статистичної служби Європейського Союзу «Євростат» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat>
5. Звіт Державної служби статистики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Рейтинг «Глобальний індекс інновацій» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report>
7. Bloomberg Innovation Index // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-01-22/south-korea-tops-global-innovation-ranking-again-as-u-s-falls>
8. The Global Competitiveness Index // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/>
9. Колтунович О. С. Пріоритетні напрями імплементації зарубіжного досвіду модернізації водогосподарського комплексу у вітчизняну практику / О. С. Колтунович / Стратегічні пріоритети, науково-аналітичний щоквартальний збірник Національного інституту стратегічних досліджень. – 2017. – №4. – С. 36–42.
10. Колтунович О. С. Доктринальні засади інноваційно-технологічної модернізації окремих секторів національної економіки / О. С. Колтунович / Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2017. – №3. – С. 7–11.
11. Божидарнік Т. В. Інтелектуальне забезпечення інноваційного розвитку економіки регіону : монографія / Т. В. Божидарнік, О. С. Колтунович. – Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2012. – 218 с.

УДК 630.43

Бойко О. В., к.е.н., доцент,

Слива Ю. М., магістрант

Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті розглянуто теоретичні, методичні та практичні положення управління діяльністю лісогосподарського підприємства на засадах маркетингу. Доведено необхідність і подано рекомендації щодо вдосконалення маркетингово-орієнтованого управління лісогосподарським підприємством.

Ключові слова: маркетинг, маркетингове управління, задоволення потреб споживачів, функції маркетингу, інструменти маркетингу, лісова галузь, лісове господарство, лісогосподарське підприємство, лісопродукція.

Boyko O., Sliva Y.

FEATURES OF MARKETING-ORIENTED MANAGEMENT OF THE FORESTRY ENTERPRISE

Theoretical, methodological and practical aspects of management of the activity of the forestry enterprise on the basis of marketing are considered in this